

Для Вас, учителі української літератури!

Слідами Енея:

до 225-річчя видання твору
Івана Котляревського «Енеїда»

Вебліографічний дайджест

225 років тому побачила світ поема видатного українського письменника Івана Котляревського «Енеїда». Не зважаючи на такий поважний вік, поема не перестає дивувати сучасного читача. «Енеїда» – книга, яку ніколи не набридає перечитувати. Письменник Вадим Пассек у 1841 році констатував, що «Енеїду» із захватом читали всі, «від грамотного селянина до багатого пана».

З нагоди цієї річниці працівники відділу наукової інформації та бібліографії підготували вебліографічний дайджест, який містить матеріали на допомогу учням та вчителям з вивчення «Енеїди».

Ілюстрація до «Енеїди»
А. Базилевича

«Дивна річ – безсмертя! Не знаю, чим пояснити молодість творчості І. П. Котляревського! Яка ясність! Було багато «Енеїд» – і в руській, і в німецькій, і в французькій літературі. І всі померли! А «Енеїда» І. П. Котляревського живе! І житиме вона ще віки і віки!».

Остап Вишня

Ім'я Івана Петровича Котляревського (1769–1838), засновника нової української літератури, пов'язують, у першу чергу з його поемою «Енеїда»(1798).

Це була перша друкована українська книга, написана народною мовою, перша національна поема.

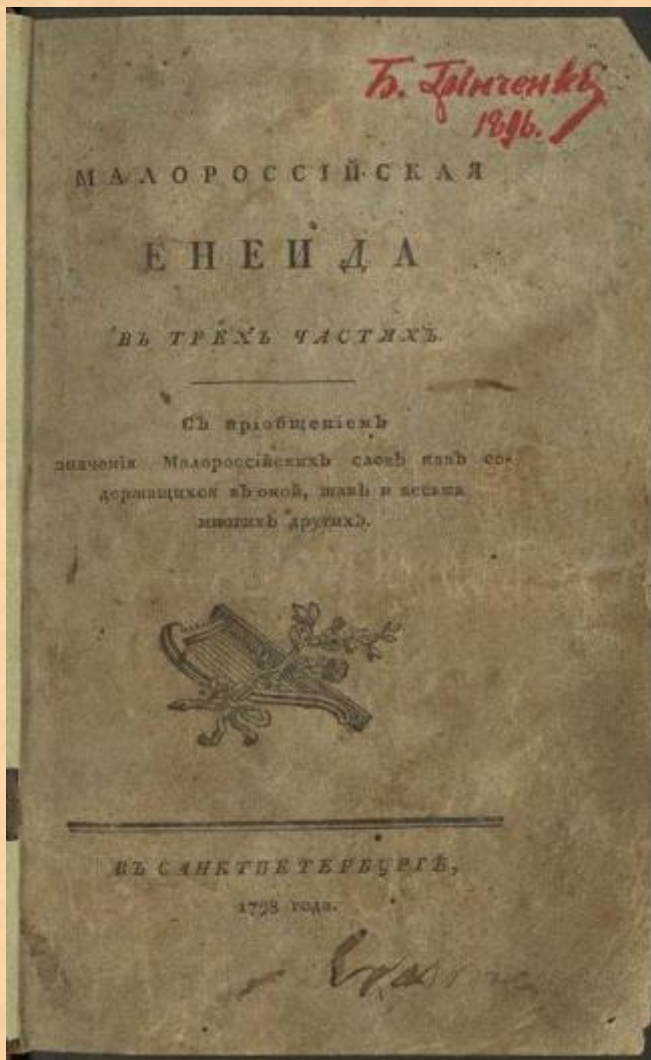
Дотепний український гумор, повір'я, звичаї, картини воєнного і мирного життя – усе це надає твору яскравого національного колориту.

«Енеїду» сміливо можна назвати енциклопедією українського побуту кінця XVIII–початку XIX століття.

Малюнок А. Базилевича

Історія написання і видання «Енеїди»

Перше видання «Енеїди»
Котляревського (три частини), 1798
рік. Національна бібліотека України
імені В.І. Вернадського.

Над «Енеїдою» І. Котляревський працював близько 30 років (з перервами).

Три перші частини вийшли друком у 1798 р., четверта – у 1809 р., п'ята – у 1822 р.; повністю твір завершено у 1825–1826 рр., а видано у 1842 р. після смерті письменника.

Перше видання «Енеїди» з'явилося у 1798 р. завдяки ініціативі конотопського поміщика Максима Пурпури, який тоді служив у Петербурзі в медичній колегії і належав до гурту прихильників української мови та літератури. До його рук потрапив список перших трьох частин поеми І. Котляревського, і Пурпура своїм коштом видає її з характерною присвятою: «Любителям малоросійського слова».

Автор був незадоволений вчинком видавця (друк здійснено без його згоди), проте патріотична ініціатива М. Пурпури заслуговує на схвалення.

Титульний аркуш першого повного видання 1842 року

Друге видання «Енеїди» – 1808 р. Опубліковане в типографії Івана Глазунова в Санкт-Петербурзі на основі видання 1798 р. Текст поеми і словник були скопійовані з помилками. Видання вийшло без відома і згоди Котляревського.

Четверте видання – 1809 р. Видане за фінансової підтримки Семена Кочубея разом із попередніми трьома частинами окремою книжкою: «Вергилиева Энеида на малороссийский язык переложенная И. Котляревским. Вновь исправленная и дополненная противу прежних изданий, Санктпетербург, в медицинской типографии».

Книжка містила авторський додаток під назвою «Дополнение к малороссийскому словарю». Чимало помилок лишилися не виправленими.

П'яте видання «Енеїди» (1821 р.). **Шосте видання** (1827 р.).

Письменник також склав новий українсько-російський словник до «Енеїди» на 1547 слів.

Незадовго до смерті автор продав рукопис харків'янинові О. А. Волохінову, який видав його завершений твір у шести частинах в 1842 р.

«Енеїда» народилась на Черкащині

У відділі рукописів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського можна знайти так званий Болхвовітінівський список «Енеїди». Написаний на блакитному папері з тавром 1796 року, він має заголовок «Перецыганенная «Энеида» с русского языка на малороссийский 1794 года октября 11 дня». Як бачимо, перший список «Енеїди» виник у 1794 році.

Де ж перебував І. Котляревський в рік створення своєї поеми? З архівних джерел довідуємося, що з 1793 р. по 1796 р. письменник перебував на посаді домашнього вчителя у маєтку дідича Герасима в околиці с. Ірклієва.

Золотоніський повіт Полтавської губернії. Фрагмент карти

Біограф письменника С. Стеблін-Камінський зазначав, що Котляревський жив тоді «переважно в Золотоніському повіті, в самому центрі Малоросії. Тут і за цієї доби життя свого бував він на зборищах і забавах простолюду. І сам, переодягнений, брав участь у них, уважно слухав і записував пісні, вивчав мову, спостерігав звичаї, повір'я, обряди українців».

Саме в цей період поет і розпочав писати «Енеїду». В основу свого твору він поклав життя не лише Полтавщини, а й Черкащини.

(Михайло Пономаренко, краєзнавець)

Сюжет «Енеїди»

В основу твору І. П. Котляревський поклав сюжет класичної поеми «Енеїда» римського поета Вергілія.

В античному творі йшлося про мандри троянців, що прибувають з волі богів до латинських земель.

У поемі І. Котляревського розгортаються такі ж події, збережені імена героїв, але закладений новий національний зміст: під виглядом троянців постають українські козаки, богів Олімпу – українське панство.

Усі реалії твору відбивають життя українського суспільства XVIII ст. після руйнування української «Трої» – Запорізької Січі.

Ілюстрація до «Енеїди»
А. Базилевича

Булава, В. «Енеїда» – поема про запорозьких козаків / Віктор
Булава // Зоря Полтавщини. – Режим доступу:

<http://zorya.poltava.ua/eneida-poema-pro-zaporozkih-kozakiv/>

«Енеїда» в історії української літературної мови

«Котляревський міцно поєднав українську мову з українською літературою – після нього справді нашою літературною мовою остаточно, уже без хитання, стала жива народна мова. І від Котляревського вона стала творчо розвиватися вже зовсім свідомо. За прикладом Котляревського пішло багато його наслідувачів, на яких він сильно впливав аж до часу Шевченка»

Іван Огієнко

І. П. Котляревський по праву вважається зачинателем нової української літературної мови.

Початком нової української літературної мови умовно вважається 1798 рік – рік опублікування трьох перших частин «Енеїди» І. Котляревського, що утвердила загальнонародну мову в літературі.

До другої половини XVIII століття в Україні – у богослов'ї, філософії, науці, освіті, діловодстві тощо – послуговувалися староукраїнською книжною мовою. Офіційна влада у XVII – XVIII століттях винищувала в Україні літературну «просту» мову, вважаючи її розвиток чинником української національної ідентичності.

«Енеїда» І. Котляревського вийшла друком у добу імперської деукраїнізації. Петро I у 1720 р. заборонив книгодрукування українською мовою. Катерина II заборонила викладання українською мовою в навчальних закладах, зокрема в Києво-Могилянській академії.

За відсутності українських шкіл, українських словників, жодних мовних норм, І.П. Котляревський написав шедевр світової літератури – «Енеїду» – безписемною на той час мовою.

Письменник вперше відкинув віджилі традиції старокнижної мови, використав кращі зразки усної народної творчості, народні думи, пісні, фразеологію, відтворив багатство рідної мови.

«Енеїду» можна назвати енциклопедією українського народу. Вона зафіксувала все. За підрахунками дослідників, у творі майже 7 000 слів. І ці слова означають предмети українського побуту. Тут і одяг, і взуття, і головні убори дівчини, заміжньої жінки, чоловіків. Тут тканини, меблювання, начиння. Тут продукти харчування, сільськогосподарські знаряддя, зброя, музичні інструменти. Згадані народні обряди, звичаї, танці, ігри, хвороби, гуляння.

Отаман Еней з козацьким військом. Ілюстрація до «Енеїди» Георгія Нарбуто близько 1920 р.

Українські народні музичні інструменти, ігри, пісні за поемою «Енеїда»

Ілюстрація до «Енеїди»
А. Базилевича

Іван Котляревський першим у вітчизняній літературі навів перелік тогочасних ігор задовго до перших «ігрових» етнографічних описів.

Старков, В. В які ігри грали герої «Енеїди» Івана Котляревського : (до джерел відображення ігрової культури українців) / Валерій Старков // Режим доступу:

<http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/71097/24-Starkov.pdf?sequence=1>

У поемі лунає багато історичних пісень, зображено українські народні танці – пісні: санжарівка, гайдук, халандра, горлиця, подаються відомості про українські народні інструменти.

Українські народні музичні інструменти, ігри, пісні за поемою «Енеїда» // Всеосвіта. – Режим доступу:

<https://vseosvita.ua/library/ukrainski-narodni-muzichni-instrumenti-tanci-igri-pisni-za-poemou-ikotlarevskogo-eneida-dodatok-do-uroku-eneida-enciklopedia-narodnogo-zitta-495471.html>

Бойове мистецтво «Енеїди»

Ілюстрація до «Енеїди»
А. Базилевича

Військові, бойові дії «Енеїди» один з найцікавіших описів військової справи і бойових мистецтв українського народу кінця XVIII – початку XIX століття.

Для опису бійок, боротьби Котляревський використав 69 різноманітних слів та фразеологізмів. При цьому деякі відсутні у сучасних словниках української мови.

Живучи в оточенні представників військового стану, автор чітко розумів зміст, який вкладався в ті чи інші слова.

Лексика використана в поемі може слугувати достовірним джерелом для аналізу бойового мистецтва.

Пражмовський, В. Бойове мистецтво «Енеїди» : [аналіз поеми з погляду української бойової культури] / Віктор Пражмовський // Історична правда. – Режим доступу:

<https://www.istpravda.com.ua/articles/2020/06/25/157726/>

Кухня «Енеїди», або що їли наші предки

В «Енеїді» названо близько ста страв і напоїв більше, ніж у спеціальній праці Маркевича «Обычаи, поверья, кухня и напитки малороссиян» (1860).

Якою була їжа давніх українців та як описувались гастрономічні вподобання у безсмертній «Енеїді» Івана Котляревського – тези з лекції та справжі рецепти:

Банько, М. Гастрономічний спадок Енея : особливості української національної кухні з «Енеїди» Котляревського / Банько М. // Режим доступу: <https://vsviti.com.ua/ukraine/75968>

Гайшинська, А. Полтавські пундики, індик з підлевою та вареники «з таком» чи «з піском»: рецепти з «Енеїди» / Алла Гайшинська // Режим доступу: <https://www.telegraf.in.ua/kremenchug/10072346-poltavsk-pundiki-ndik-z-pdlevoyu-ta-vareniki-z-takom-chi-z-pskom-recepti-z-eneyidi.html>

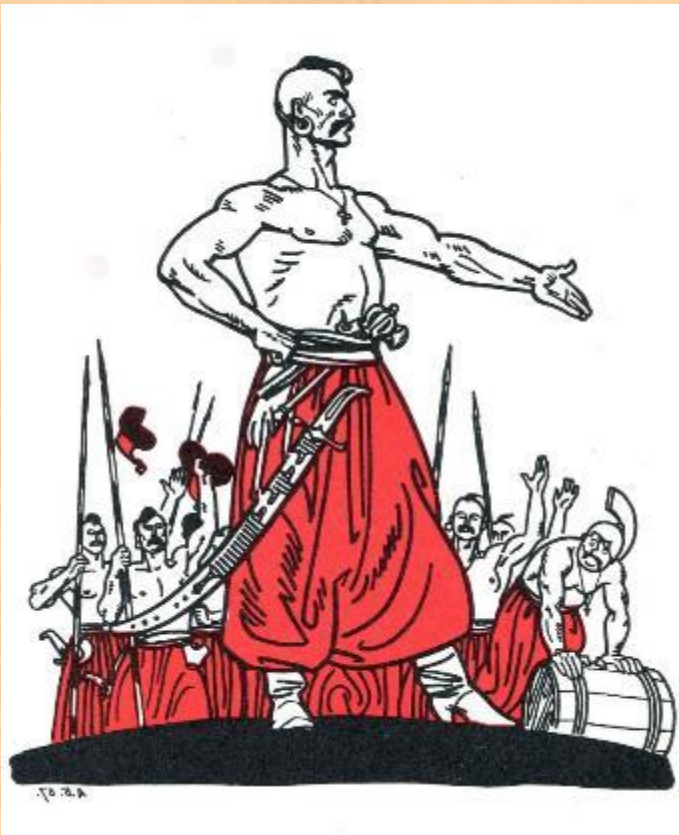

Ілюстрація до «Енеїди»
А. Базилевича

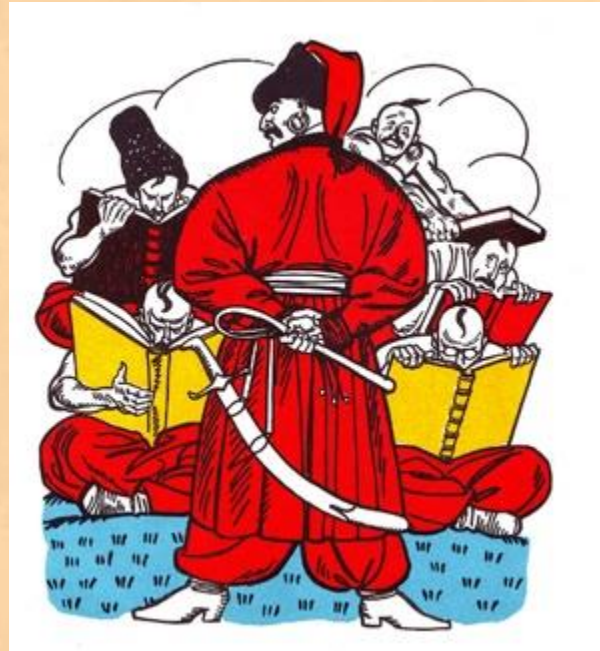
Ілюстрації до видань «Енеїди»

Поєму «Енеїда» ілюстрували видатні українські художники ХХ століття: Мирон Левицький, Михайло Дерегус, Іван Іжакевич, Федір Коновалюк, Георгій Нарбут.

Найпопулярнішою версією «Енеїди» стала та, яку проілюстрував Анатолій Базилевич у 1967 р. Книга вийшла друком у 1968 р. у видавництві «Дніпро» (Київ). Перевидавалася 17 разів.

Лебєдєва, К. Еней був парубок моторний : [ілюстрації Анатолія Базилевича до «Енеїди» Івана Котляревського] / Катерина Лебєдєва // Бібліотека українського мистецтва. – Режим доступу: <https://uartlib.org/exclusive/buv-parubok-motorni/>

Ілюстрації до «Енеїди» А. Базилевича

Візуалізація поеми

До 200-річчя «Енеїди» у Чернівцях встановлено «Пам'ятник літописцям Русі-України – подвижникам українського письменства» з барельєфом І.П. Котляревського і написом «Енеїда» (скульптор В. Гамаль).

На батьківщині літературного батька «Енеїди» в Полтаві є міні-скульптура Енея. Фрагмент Енея з мультфільму у порівнянні з міні-скульптурою.

Аверс

Реверс

«Енеїда» у нумізматиці

«Енеїда» – золота пам'ятна монета Національного банку України номіналом 100 гривень, присвячена 200-річчю першого видання «Енеїди» І.П. Котляревського. Монету введено в обіг 28 жовтня 1998 року. Вона належить до серії «Духовні скарби України».

На аверсі монети – малий Державний Герб України в оточенні античних і козацьких атрибутів: дві ліри, шолом, шабля, куманець та сагайдак із стрілами. Написи: вгорі – «УКРАЇНА» і «1998», внизу – «100 ГРИВЕНЬ»

На реверсі монети – зображення героїв поеми на тлі українського краєвиду: Еней і Дідона стоять обабіч центральної фігури козака-бандуриста. Написи: вгорі «ЕНЕЇДА», внизу – «І. КОТЛЯРЕВСЬКОГО» та «200 РОКІВ»

Художник та скульптор – Роман Чайковський.

Аверс

Реверс

«Набір із дев'яти срібних пам'ятних монет «Енеїда», номіналом 10 гривень кожна, випущений Національним банком України, присвячений поемі «Енеїда» І. П. Котляревського.

Монети введено в обіг 22 грудня 2020 року і належать до серії «Духовні скарби України».

На аверсі всіх монет – сюжети з ілюстрацій видання «Енеїди» художника Анатолія Базилевича.

На реверсі – фрагменти, які складають фігуру козака Енея.

Художники – Таран Володимир, Харук Олександр, Харук Сергій.

Скульптори: Демяненко Анатолій, Чайковський Роман, Атаманчук Володимир.

Екранізація твору

За мотивами поеми «Енеїда» створено мультфільми: «Пригоди козака Енея» (1969 р.) та «Енеїда» (1991 р.).

Мультфільм «Енеїда» (1991 р.) – перший повнометражний мультфільм незалежної України. Визнаний найкращою екранізацією твору.

Режисер – Володимир Дахно. Художник – Едуард Кірич. Композитор – Ігор Поклад.

Робота над мультфільмом тривала три роки (1988 – 1991 рр.)

Мультфільм «Енеїда». 1991 р. Іван Котляревський
// Youtube. – Режим доступу:
<https://www.youtube.com/watch?v=giYQCxnAb-k>

Едуард Кірич — сценарист,
народний художник України

За твердженням художника Едуарда Кірича, він дуже пишається тим, що ще у 1988 р. до відновлення незалежності України, в мультфільмі ним вже були намальовані кадри синьо-жовтого українського прапора.

Музичне прочитання твору

Найбільш відомою є опера «Енеїда» українського композитора Миколи Лисенка. Лібретто Людмили Старицької-Черняхівської. Вперше поставлена 23 листопада 1910 р. в театрі Миколи Садовського в Києві.

Пісня «Енея» з опери «Енеїда» / [композитор М. Лисенко; виконує Михайло Гришко]
// Youtube. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=flTnP7TQwD0>

Вальс Венери з опери «Енеїда» / [композитор М. Лисенко; виконує Олена Шевченко]
// Youtube. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=uBrnk4Y2S8M>

Яскравий сюжет не опинився поза увагою сучасних музикантів. У 1985 р. композитор Сергій Бедусенко створив першу українську рок-оперу «Енеїда» за Іваном Котляревським.

Бедусенко, С. Рок-опера «Енеїда». Ч. 1. // Youtube. – Режим доступу:
<https://www.youtube.com/watch?v=2bG2HUBvvoQ>

Бедусенко, С. Рок-опера «Енеїда». Ч. 2. // Youtube. – Режим доступу:
https://www.youtube.com/watch?v=gqCQCuC5_QQ

Вистави

Енеїда : [вистава Київ. акад. драм. театру імені Івана Франка ; реж. Сергій Данченко] // Youtube. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=Ia6efLAQII>

Енеїда : [вистава Херсон. обл. муз.-драм. театру імені Миколи Куліша ; режисер-постановник Сергій Павлюк] // Youtube. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=TuVFZBRNmhs>

Слухати онлайн

*«Коли чого в руках не маєш, то не хвалися, що твоє;
Що буде, ти того не знаєш, утратиш, може, і своє»*

І. Котляревський, «Енеїда»

Котляревський, І. Енеїда : [аудіокнига] / Іван Котляревський ; читає диктор укр. радіо Борис Лобода // Режим доступу:
<https://www.youtube.com/watch?v=VEaExcUR4JQ&t=3s>

Котляревський, І. Енеїда : [аудіокнига. Скорочено по частинах] / Іван Котляревський // Режим доступу:
<https://www.youtube.com/watch?v=3HdU-g2jky>

Переклади «Енеїди» іноземними мовами: читати онлайн

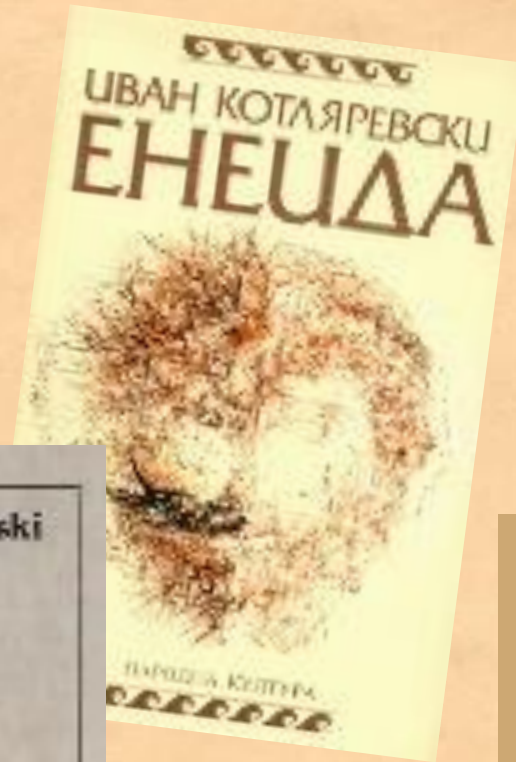
Проект «Енеїда» Івана Котляревського: 7 в 1» – текст, ілюстрації, варіанти і різночитання, коментарі, **переклади**, іменний покажчик, словник // Полтавська обласна універсальна наукова бібліотека імені І. П. Котляревського. – Режим доступу:

<https://library.pl.ua/books/Eneida/Eneida.html>

Видання 1842 р. та варіанти різночитання.

Переклади:

- Англійською/English.
- Білоруською/Беларускі.
- Болгарською/Български.
- Німецькою/Deutsche.
- Польською/Polski.
- Російською/Русский.
- Чеською/Česky

На допомогу тлумаченню «Енеїди»

Борис Тристанов, історик

Полтавський історик Борис Тристанов уклав «Словник до «Енеїди» (2020 р.), який містить 3 тисячі статей та три сотні коментарів до строф й рядків поеми.

Укладач також зібрав пів тисячі ілюстрацій, які публікували у виданнях «Енеїди».

Словник доступний у мережі Інтернет.

Словник до «Енеїди» Івана Котляревського / уклад. Борис Тристанов // Режим доступу:

http://histpol.pl.ua/Eneida/Eneida.html?fbclid=IwAR24bcppqz2ny0e0NRyMwMqNEU92828_yAcD_f_EYnFcfyCg2t_Drz27mOc

Корисні відео для навчання

*«Ти, музо, кажуть всі письменна, в Полтавській школі наученна,
всіх мусиш поіменно знать»*

І. Котляревський, «Енеїда»

Лепська, К. Іван Котляревський. «Енеїда» : переказ поеми : [відео] / Катерина Лепська // Youtube. – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=Jgm_89fUkYo

Залізко, Л. М. Іван Котляревський. «Енеїда» : [відеоурок для 9 кл.] / Залізко Л. М. // Youtube. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=PIM7hd9d72M>

Кошелева, Т. Захоплюючий світ «Енеїди» : буктрейлер / Тетяна Кошелева // Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=ipPCtO5joJQ>

Інтерпретації «Енеїди» Котляревського у мистецтві : [відео] // Українське радіо. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/watch/?v=2334510713358497>

Розробки уроків

І. П. Котляревський. «Енеїда» : конспекти уроків для учнів 9 кл. // На урок. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/i-p-kotlyarevskiy-ene-da-uroki-v-9-klasi-14287.html>

Бобровицька, І. М. Іван Петрович Котляревський. «Енеїда». Історія створення. Національний колорит. Зображення життя всіх верств суспільства в «Енеїді», алюзія на українську історію в ній : конспект уроку для 9 кл. / Бобровицька Ірина Михайлівна // Освіта.ua. – Режим доступу: <https://urok.osvita.ua/materials/literature/31980/>

Дубовик, Т. Л. Іван Котляревський. «Енеїда» : конспект уроку для учнів 9 кл. / Дубовик Тетяна Леонідівна // Освіта.ua. – Режим доступу: <https://urok.osvita.ua/materials/literature/rozrobka-uroku-nacionalnij-kolorit-poemi-eneida-i-p-kotlarevskogo-z-ukrainskoi-literaturi-u-9-klasi/>

І. П. Котляревський : уроки під час дистанційного навчання ; 9 кл. // Режим доступу: <https://ukrland.in.ua/archives/4509>

Муковоз, І. В. Національний колорит поеми «Енеїда» І. П. Котляревського : розробка уроку для учнів 9 кл. / Муковоз Ірина Володимирівна // Освіта.ua. – Режим доступу: <https://urok.osvita.ua/materials/literature/rozrobka-uroku-nacionalnij-kolorit-poemi-eneida-i-p-kotlarevskogo-z-ukrainskoi-literaturi-u-9-klasi/>

Цитатна характеристика героїв «Енеїди» І. П. Котляревського // На Урок. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/citatna-harakteristika-gero-v-ene-di-i-p-kotlyarevskogo-114127.html>

Юркова, О. Ф. Розробка STEM-проекту «Енеїда» пригосає : для учнів 9 кл. / Юркова О. Ф. // Освіта.ua. – Режим доступу: urok.osvita.ua/materials/literature/stem-proekt-eneida-prigosae/

Іван Котляревський. «Енеїда» : (цитатний диктант) // На Урок. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/i-kotlyarevskiy-ene-da-citatniy-diktant-134153.html>

Готуємось до ЗНО

Ілюстрація до поеми Енеїда І. Падалки.
1931, дереворит

І. Котляревський. «Енеїда». ЗНО : [відео] // Світ літератури. –
Режим доступу:

https://svitliteraturu.com/load/ukrainska_literatura/9_klas/i_kotljarevskij_enejida_zno/63-1-0-1120

«Енеїда» : аналіз (жанр, проблематика, герої, підготовка до ЗНО)
// Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=3HdU-g2jky>

Короткий зміст «Енеїди» Івана Котляревського // Режим доступу:
<https://zno.if.ua/?p=4942>

Сценарії

В. Корнієнко. Еней був парубок моторний

*«Я сліз і охання боюся і сам ніколи не журюся;
нехай собі се піде так»*

І. Котляревський, «Енеїда»

«Вечір однієї книги» : [сценарій, присвячений поемі «Енеїда»]
// VILSHLIB. – Режим доступу:

https://sites.google.com/site/vilshlib/Home/scenariie/--_1-8

І «Енеїди» владний сміх...» : до 250-річчя від дня народж.
укр. поета і драматурга Івана Котляревського : сценарії
заходів / уклад. Н. Б. Гвоздик ; Запорізька обл. б-ка для дітей
«Юний читач». – Запоріжжя, 2019. – 16 с. – Режим доступу:

[http://zobd.zp.ua/dokum/metod/2019/i%20Енеїди%20владний%20смiх.
pdf](http://zobd.zp.ua/dokum/metod/2019/i%20Енеїди%20владний%20смiх.pdf)

Цікаві факти

У 2017 р. в столичному метро запустили арт-потяг «Енеїда», який впродовж двох місяців знайомив пасажирів з візуальною історією поеми Івана Котляревського «Енеїда».

50 інформаційних постерів, розміщених у вагонах розповідали про ключові художні інтерпретації «Енеїди» та контекст їхнього створення.

У Київському метро запустили потяг «Енеїда»: фото //
Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/society/2017/09/12/226408/>

До 30-річчя Незалежності України актори Івано-Франківського драмтеатру на висоті 2 028 метрів зіграли виставу «Енеїда» за мотивами однойменної поеми Івана Котляревського. Дійство митці розгорнули у Карпатах.

На горі Піп Іван актори театру зіграли виставу «Енеїда» :
фото // Режим доступу: <https://acc.cv.ua/news/ukraine/nagori-pip-ivan-aktori-teatru-zigrali-vistavu-eneйда-foto-76488>.

Пропонуємо до прочитання. Видання з фондів бібліотеки

Котляревський, І. Енеїда : поема / Іван Котляревський. – Київ : Худ. літ., 1953. – 126 с.

Котляревський, І. Енеїда : поема / Іван Котляревський ; іл. А. Базилевича. – Київ : Рад. мистецтво, 1989. – 286 с.

Котляревський, І. Енеїда : поема / Іван Котляревський ; іл. Івана Будза. – Київ : Книга, 2008. – 383 с.

Котляревський, І. Енеїда : [поема, п'єси, листи] / Іван Котляревський. – Харків : Фоліо, 2011. – 473 с.

У бібліотеці є інші видання поеми.

Шевчук, В. О. Вершинний твір українського бароко: літературозн. дослідж. «Енеїди» І. Котляревського / Шевчук Валерій Олександрович. – Київ : Веселка, 2003. – 38 с. – (Урок літератури).

Іван Котляревський. Енеїда. Малюнки А. Базилевича : [комплект ілюстрацій]. – Київ : Мистецтво, 1971.

Україна, як і дуже часто було в минулому, знов у вогні. Так само, як і «скажений сват» Петро I накинувся з дикими ордами на стражденну 1709 р., кремлівські верховоди терзають миролюбну країну ніякою «не спецоперацією», а людиноненависницькою війною, яка випалює «градами», розоряє благословенний край, отруєє землю, воду, повітря, прирікає людей на смерть, відчай та безвихідь.

Автор «перелицьованої» «Енеїди» закликає тих, кому від природи заповідано обороняти рід свій:

Де общее добро в упадку,
Забудь отця, забудь і матку,
Лети повинність ісправлять.

Матеріали підготували працівники відділу наукової інформації та бібліографії Черкаської ОУНБ імені Тараса Шевченка.

Використано матеріали з фондів бібліотеки та вільних джерел інтернет.